

Školiaci modul
a materiály na školenie
odbornej a širokej verejnosti

Programy na posilnenie rómskych rodín v oblasti starostlivosti o dieťa a podpory rozvoja detí

škola
dokorán

Škola dokorán – Wide Open School n. o.
Dr. Janského 470/9
965 01 Žiar nad Hronom
Slovenská republika

2017

Úvod

Tento školiaci modul je určený pre školiteľov učiteľov, ktorí pracujú s rómskymi rodičmi alebo rodinami zo sociálne znevýhodnených prostredí. Obsahuje základné údaje, teóriu a aktivity na školenia o aktivitách na posilnenie rómskych rodín v oblasti starostlivosti o dieťa a podpory rozvoja detí.

Tento modul bol vytvorený pre vedúcich aktivít s rómskymi rodičmi zo sociálne znevýhodnených prostredí. Cieľom aktivít, ktoré obsahuje, je posilniť rodičovské kompetencie rómskych rodičov. Modul je navrhnutý v súlade so zásadami kultúrnej vhodnosti a stratégie zohľadňovania kultúrneho kontextu, v ktorom je potrebné rodičovské kompetencie posilniť. Základom je rozpoznať existujúce rodičovské kompetencie rómskych rodičov a posilniť ich. Tento modul zároveň zdôrazňuje vytvorenie vzájomnej dôvery medzi vedúcimi aktivít a účastníkmi.

Medzinárodný školiaci modul má rozsah 16 hodín.

Tento školiaci materiál pokrýva zásadné koncepty a idey školenia. Účastníci dostanú tento materiál v tlačenej podobe priamo na školení.

Školenie kombinuje prezentáciu teórie a aktivity účastníkov. Aktivity pozostávajú z individuálnej práce a práce v malých aj veľkých skupinách. Cieľom školenia je stimulovať intelektuálne myslenie, ako aj osobné reakcie účastníkov. Čas na reflexiu je zapracovaný do programu.

Cieľová skupina:

- Rómski rodičia zo sociálne znevýhodnených prostredí;
- Organizátori aktivít s rómskymi rodičmi.

Výsledky školenia:

- Naučiť sa o budovaní dôvery medzi rómskymi rodinami a pedagógmi;
- Naučiť sa o budovaní spolupráce medzi kľúčovými aktérmi (vedením predškolských zariadení a škôl, odbornými zamestnancami, rómskymi rodinami, Rómami a miestnou komunitou);
- Oboznámiť sa so situáciou rómskych detí v slovenskom vzdelávaní v priebehu histórie a dnes;

- Oboznámiť sa s dôsledkami sociálneho znevýhodnenia na ceste vzdelávania;
- Prijímať základné informácie o ľudskej komunikácii a technikách, ktoré vedú k bezproblémovej komunikácii;
- Preskúmať podobnosti a rozdiely medzi deťmi a dospelými;
- Prispieť k pedagogizácii rodinného prostredia v rómskych rodinách;
- Posilniť kompetencie rómskych rodičov tak, aby sa s deťmi učili a pomáhali im s prípravou do školy.

Teoretické pozadie

Sociálne vylúčenie je špecifický stav, charakterizovaný viacerými spoločnými témami. Zvyčajne rozoznávame nasledujúce typy vylúčenia: priestorové, ekonomické, sociálne a kultúrne. Niektoré účinky vylúčenia sú zjavné a ľahko identifikovateľné. Priestorové vylúčenie sa môže prejavovať napríklad v kvalite a dostupnosti bývania. Rodina postihnutá priestorovým vylúčením žije na zle prístupnom mieste, čo má za následok výrazne nižšiu životnú úroveň. V priestorovo vylúčených oblastiach obvykle nežijú žiadni ľudia, životná situácia ktorých by bola odlišná.

Najviditeľnejším a najzjavnejším účinkom ekonomického vylúčenia je dlhodobá nezamestnanosť, ktorá vedie k špecifickým návykom v životnom štýle a špecifickému stavu mysle, ktoré potom postihnutých ďalej znevýhodňujú pri hľadaní zamestnania. S nezamestnanosťou prichádza aj závislosť od sociálneho systému štátu. Ekonomické vylúčenie charakterizuje aj nedostatočná funkčná gramotnosť, ktorá súvisí so vzdelaním. Vzdelanosť sa viaže aj na sociálne a kultúrne vylúčenie. Deti sa často nezúčastňujú na žiadnom predškolskom vzdelávaní, a preto je pravdepodobnejšie, že budú mať vzdelávacie problémy a v bežných vzdelávacích zariadeniach budú čeliť neúspechu. Toto vylúčenie sa často prejavuje aj veľkým množstvom absencií, či už ospravedlnených, alebo neospravedlnených. Pokiaľ ide o rodičov, tí často absolvovali iba základné vzdelanie, nezriedka na bývalých osobitných školách.

Táto špecifická vzdelávacia história je jednou z príčin sociálneho vylúčenia, pri ktorom všetky sociálne kontakty a okruh známych patria do rovnakého rodinného kruhu, ktorého členovia sa všetci nachádzajú v rovnakej životnej situácii. Nemajú žiadnych známych či rodinných príslušníkov s odlišným sociálnym postavením alebo iným spôsobom života. Takýmto rodinám preto často chýba širšie kultúrne povedomie a pri vyhľadávaní rôznych aktivít sa prejavujú pasívne. V rodinách postihnutých dlhodobým vylúčením sa stávajú problematickými aj pravidelné zdravotné prehliadky

a prevencia chorôb. Skúsenosti rodičov so vzdelávaním sa odrážajú na ich postojoch vo výchove detí. Rodičia nepoznajú prípravu do školy, nevedia, aké aktivity kultivujú ktoré zručnosti a aké vedomosti sú vo vzdelávaní dôležité. Takisto nepoznajú ani praktiky, ktoré by mohli ich deti povzbudiť v tom, aby dosiahli v škole úspech. A čo je najdôležitejšie, chýba im aj motivácia, pretože ich vlastné životné skúsenosti naznačujú, že vzdelávanie nemá žiadny významný vplyv na život človeka a neprispieva k nájdeniu vlastného miesta v bežnej spoločnosti.

Vplyv sociálneho vylúčenia na prípravu na školské vzdelávanie

Nižšie uvádzame niektoré základné oblasti, ktoré možno považovať za špecifické pre vzdelávanie v sociálne znevýhodnených rodinách, a tiež popis dôsledkov, ktoré majú tieto špecifické podmienky na vývoj dieťaťa, najmä na deti v predškolskom veku.

1. V rodine chýba pravidelnosť a čas nie je jasne štruktúrovaný. Ešte viac to platí, keď sú rodičia dlhodobo nezamestnaní. Rodina vstáva neskoro, deň nie je naplnený žiadnymi rutinnými činnosťami, ktoré je potrebné dokončiť v určitý čas a dokonca ani spoločné jedlo v stanovený čas nie je bežná vec. Deti často nemajú detskú izbu, dokonca ani priestor, kde by si odkladali veci a nemajú stôl (celá veľká rodina často býva v dvojizbovom byte a izby nemajú presne určenú funkciu).

Dôsledky:

- Pre dospelých je vnímanie času subjektívnejšie a presný čas je menej dôležitý ako špecifické okolnosti momentálneho diania. Deti si od raného veku osvojujú toto subjektívne vnímanie času;
- Nedostatok skúseností s bežnou každodennou rutinou a neuvedomovanie si podmienok, ktoré sa k nej viažu;
- Nedostatočná schopnosť prispôbiť sa súboru pravidiel;
- Nepripravenosť plniť si povinnosti a záväzky;
- Nedostatok koncentrácie a usporiadanosti;
- Neschopnosť postarať sa o svoje veci a sústrediť sa na jednu činnosť.

2. Deti trávajú väčšinu času doma. Zvyčajne nenavštevujú predškolské zariadenia, detské kluby či skupiny, nezúčastňujú sa voľnočasových aktivít ani iných podujatí, nenavštevujú rekreačné zariadenia, nechodia na chaty, výlety, či dlhšie cesty. Nemajú súkromie, určené miesto na svoje veci, ani stôl.

Dôsledky:

- Neznalosť bežných spoločenských interakcií;
- Nedostatok skúseností s oddelením sa od rodiny, vonkajšími autoritami, správaním na verejnosti;
- Neznalosť iných sociálnych pravidiel a pravidiel slušného správania a nedostatok skúseností s rešpektovaním pokynov a pravidiel;
- Často len málo skúseností s kultúrnymi aktivitami a zariadeniami (divadlá, kiná, výstavy, kluby, historické pamiatky, zoologické záhrady, štátne sviatky atď.) a obmedzené skúsenosti s okolitým svetom. Deti často nepoznajú mnohé veci a slová, pretože sa s nimi nikdy v živote nestretli a nepoznajú súvislosti, ktoré by si mohli uvedomiť pri zažívaní rôznych typov prostredí;
- Nedostatok impulzov na rozvoj hrubej motoriky (nedostupnosť detských ihrísk a športových klubov, absencia bežných rodinných a športových aktivít, akými sú rodinné výlety na bicykli atď.).

3. V spôsobe výchovy chýbajú cielené aktivity na podporu rozvoja širšieho spektra vedomostí (napríklad mená zvierat, ročné obdobia, farby atď.) a zručností (kognitívne funkcie, ako je vizuálne a sluchové vnímanie, hrubá a jemná motorika atď.). Chýbajú aktivity a impulzy, ktoré by pripravovali deti na školské vzdelávanie. Vo výchove zväčša chýba akýkoľvek didaktický vplyv. Deti majú zvyčajne menej hračiek a tie, čo majú, nie sú použiteľné na prípravu na školské vzdelávanie. V rodine je len veľmi málo kníh a väčšinou sa nevyužívajú ako forma zábavy pre deti.

Dôsledky:

- Neznalosť objektov využívaných na hru a rôznych materiálov;
- Neznalosť pracovných postupov a mechanizmov, na ktorých sú založené rôzne úlohy;
- Neznalosť schematických nákresov (chýbajúci komentár);
- Nezvyk pracovať s obrazom - nedostatočná prax vizuálneho vnímania;
- Nedostatok skúseností s opakovanou, sústredenou a zameranou činnosťou, ktorá má svoje pravidlá a časový rámec;
- Nedostatok skúseností s oddaľovaním pôžitkov a cielenou činnosťou so vzdialenými výsledkami;

- Neznalosť pojmov, často aj základných, napríklad názvov tvarov, farieb alebo neznalosť predložiek a prísloviek;
- Chýba prax jemných motorických zručností (kreslenie, modelovanie, rezanie, hranie sa so stavebnicami alebo puzzle). To isté platí pre čítanie, precvičovanie detských riekaniak atď. Charakteristická je aj nedostatočná prax sluchového vnímania.

4. Používanie jazyka môže byť v niektorých rodinách obmedzené. Reč má tendenciu byť viac koncepčne zjednotená a sémanticky bohatá, ale rozmanitosť situácií, v ktorých sa používa, je obmedzená. Je to spôsobené tým, že sociálna interakcia sa obmedzuje takmer úplne na členov najbližšej rodiny, s ktorými je kontakt veľmi intenzívny. Veľa významov môže byť teda vyjadrených náhradným spôsobom a význam pojmov môže byť komplexnejší a používa sa na opis komplexnejších myšlienok. V dnešnej dobe tiež nie je bežné čítať deťom knihy alebo im rozprávať rozprávky a nevysvetľujú sa im širšie súvislosti a fungovanie sveta.

Dôsledky:

- obmedzená slovná zásoba;
- alternatívny výklad pojmov;
- vzhľadom na spisovnú slovenčinu je počet nesprávnych gramatických foriem vyšší ako v bežnej hovorovej slovenčine;
- prízvuk sa často používa inak ako v bežnej hovorovej slovenčine;
- nedostatočná pripravenosť osvojiť si nové pojmy z dôvodu neznalosti dôležitých odkazov a spojení. Deti nemajú dostatok vedomostí o tom, čo spolu súvisí, a chýba im kontextové a štruktúrované myslenie, ktoré je užitočné pri získavaní nových informácií.

Je dôležité poznamenať, že uvedené prejavy nemožno zovšeobecniť. Rodina môže pripraviť dieťa na školské vzdelanie veľmi dôsledne aj napriek sociálnemu znevýhodneniu. Kombináciu týchto prejavov však možno očakávať s vyššou pravdepodobnosťou u detí zo sociálne znevýhodnených rodín. Preto je potrebné venovať týmto deťom väčšiu pozornosť a starostlivosť, pokiaľ chceme, aby boli vo svojom budúcom vzdelávaní úspešné.

Aktivity (program školenia)

1. deň	
Blok 1 (1 h)	<i>Privítanie</i> <i>Predstavenie účastníkov</i> <i>Predstavenie výsledkov školenia</i> <i>Očakávania účastníkov</i> <i>Aktivita: "Stolička"</i>
Blok 2 (2 h)	<i>Mapa myšlienok: Problémy Rómov v slovenskom vzdelávacom systéme</i>
Blok 3 (1,5 h)	<i>Prezentácia: Dôsledky sociálne znevýhodneného prostredia na vzdelávanie</i>
Blok 4 (2,5 h)	<i>Prezentácia: Rómovia v slovenskom vzdelávacom systéme v minulosti a dnes</i>
	<i>Zamyslenie sa nad 1. dňom školenia</i>

2. deň	
Blok 1 (1,5 h)	<i>Hlavné body prvého dňa</i> <i>Otvorené otázky: slovenský vzdelávací systém (mapovanie jednotlivých stupňov vzdelávania v skupinách)</i> <i>Kontúzia facilitátora: Iné typy vzdelávania - možnosti predškolských a mimoškolských aktivít na miestnej a regionálnej úrovni</i>
	<i>Rodičia ako partneri vo vzdelávaní</i>
Blok 2 (1,5 h)	<i>Básne a piesne: ako sa môžu rodičia učiť so svojimi deťmi</i>
Blok 3 (1,5 h)	<i>Učebné štýly mojich detí a mňa</i>
Blok 4 (1,5 h)	<i>Ako byť podporujúcim rodičom: práca s poradenskou kartou pre rodičov</i>
	<i>Otvorené otázky</i> <i>Reflexia, súhrn hlavných princípov a cieľov školenia</i>

Prvý deň

Blok 1

Úvod do projektu a kurzu, úvod do témy a zoznámenie sa s účastníkmi

Výsledky:

- Účastníci sa navzájom zoznámia, odstráni sa počiatočné napätie medzi nimi;
- Zistia sa očakávania účastníkov a ich znalostí témy;
- Úvod do otázok, o ktorých sa bude diskutovať v priebehu kurzu.

Potrebné pomôcky:

PC, projektor, štruktúra kurzu napísaná na flipcharte, papiere na flipchart, fixky, hudobný doprovod (napr. rýchla rómska hudba), reproduktory, niekoľko stoličiek (na aktivitu "Stolička"), kartičky s napísanými otázkami (na aktivitu "Stolička").

Opis implemetácie

Prvá časť: Úvod do kurzu

Facilitátor predstaví účastníkom:

- Seba
- Hlavné ciele kurzu
- Program kurzu
- Dĺžku trvania kurzu (16 hodín)
- Pravidlá kurzu (hovoriť po jednom, oslovovať jeden druhého, odložiť mobilné telefóny)
- Metódy kurzu a to, ako povedú k jeho cieľom (interaktívne prezentácie, praktické využitie komunikačných techník v modelovej situácii)

Facilitátor musí:

- Ponechať dostatočný priestor na otázky a pripomienky
- Zistiť, či majú všetci účastníci v úmysle zostať na kurze celých 16 hodín.

Druhá časť: Skupinová aktivia: Stolička

Najskôr požiadame účastníkov, aby vstali a usporiadali stoličky tak, aby vždy stáli oproti sebe dve stoličky. Potom vysvetlíme pravidlá:

Kým bude hrať hudba, účastníci sa budú pohybovať po miestnosti. Keď hudba stíchnie, každá osoba si sadne na najbližšiu stoličku (takže vytvoria dvojice sediace oproti sebe). Vyzveme ich, aby si podali ruky a predstavili sa. Potom budú spolu diskutovať o nižšie uvedených témach. Najskôr bude jednu minútu hovoriť jeden a potom druhý z dvojice. Sprostredkovateľ upozorní páry, keď uplynie minúta.

Témy na diskusiu:

1. Mnohí učitelia sa sťažujú, že komunikácia s rómskymi rodičmi je náročná.
2. 80% detí navštevujúcich praktické školy sú Rómovia.
3. Jedine rodičia nesú zodpovednosť za vzdelávanie svojich detí.

Na záver:

Požiadame všetkých účastníkov, aby predstavili svojho partnera: povedali, ako sa volá, aké zaujímavé argumenty použil atď.

Nakoniec vyzveme účastníkov, aby sa podelili so skupinou o svoj pohľad na dané témy. Ak to situácia dovoľí, necháme ich hovoriť bez komentára.

Požiadame účastníkov, aby vytvorili zo stoličiek kruh a pozveme každého z nich, nech sa predstaví: aké sú jeho/jej skúsenosti s témou (ak je rodičom, koľko rokov majú jeho deti, či pracuje v oblasti vzdelávania atď.).

Tretia časť: Očakávania účastníkov

Potrebné pomôcky:

- nalepovacie papieriky post-it rôznych farieb (žltá, modrá, zelená)
- perá
- flipchart s názvom "Mozaika očakávaní".

Každý účastník dostane 3 farebné papieriky post-it. Na žltý napíše, ako by sa chcel počas školenia cítiť, aké pocity by chcel zažívať. Na modrý napíše, čo by sa chcel počas školenia naučiť alebo aké vedomosti a zručnosti by chcel získať. Na zelenom papieriku dokončí vetu: *Nechcem / Nemám rád...* Keď budú účastníci hotoví, nalepia papieriky na flipchart s názvom "Mozaika očakávaní".

Blok 2

Mapa myšlienok: Problémy, ktorým čelia Rómovia v slovenskom vzdelávacom systéme

Výsledky

- Zamyslieť sa nad problémami, ktorým čelia Rómovia vo vzdelávaní na Slovensku, a tiež nad príčinami týchto problémov.
- Odhaliť rôzne spojenia a vzťahy medzi týmito problémami.
- Naučiť sa analyzovať problém a vyjadriť svoje myšlienky.

Potrebné pomôcky:

Papiere na flipchart, farebné fixky pre každú skupinu

Opis implementácie:

Ide o skupinovú aktivitu. Facilitátor vysvetlí princíp tvorby mapy myšlienok. Napíše tému na papier a ubezpečí sa, že jej všetci rozumejú. Vysvetlí, že témou sú oblasti, kde dochádza ku konfliktom či treniciam, ktorým musia Rómovia čeliť v našom vzdelávacom systéme, a definuje tiež hlavné problémy, ktorým čelia Rómovia vo vzdelávaní.

Účastníci potom vytvoria mapu myšlienok v skupinách po štyroch až piatich. Je nevyhnutné ponechať dostatok času na definovanie hlavných problémov.

Po zadefinovaní hlavných problémov sa skupiny pokúsia znázorniť farebnými fixkami existujúce prepojenia medzi rôznymi pojmami — ktoré pojmy sú spojené, ktoré sú v podriadenej a v nadradenej pozícii. Tieto vzťahy zobrazia pomocou prepájacích čiar.

Ak účastníkom napadnú ďalšie pojmy, ktoré by mohli pridať, môžu ich do mapy dopísať.

Po chvíli sprostredkovateľ vyzve skupiny, aby zakrúžkovali všetky pojmy alebo problémy, ktoré sú na strane učiteľov alebo "systému", červenou fixkou. Modrou fixkou zakrúžkujú tie problémy, ktoré vnímajú ako existujúce na strane rodičov alebo žiakov (t.j. rómskych rodín).

Potom facilitátor požiada hovorca z každej skupiny, aby predstavil svoju mapu myšlienok. Po každej prezentácii by ostatné skupiny mali komentovať, dopĺňať a diskutovať o tom, čo si vypočuli. Facilitátor zasahuje iba vtedy, ak je niečo nejasné, ale musí dohliadnuť na to, aby sa účastníci držali témy a neprinášali v tejto fáze osobné príbehy.

Spoločné otázky na zamyslenie:

- Bolo jednoduché rozhodnúť sa, kto je zodpovedný za daný problém? Či ide o problém systému vzdelávania alebo rodičov? Je vôbec možné oddeliť od seba tieto dve strany? V čom ste najviac váhali?
- Ktoré problémy sa týkajú výhradne Rómov? Ktoré sa týkajú sociálne znevýhodnených detí všeobecne (ide o sociálny, nie etnický faktor - možno to budete musieť vysvetliť)?
- Na ktorých bodoch môže zapracovať škola a zlepšiť ich?
- Ktoré veci môžu zlepšiť rómski rodičia a deti?

Facilitátor uistí účastníkov, že budú mať príležitosť vrátiť sa ku všetkým dôležitým záverom tejto aktivity a neskôr ich prediskutovať. Odkáže pritom na iné časti programu kurzu.

Blok 3

Vplyv sociálneho vylúčenia na cestu vzdelávania detí

Výsledky:

- Rozlíšiť medzi problémami spôsobenými sociálnym vylúčením a problémami viazanými na rómsku etnicitu
- Zoznámiť sa s príčinami a dôsledkami sociálneho vylúčenia, ktoré vnáša špecifické okolnosti aj do vzdelávania detí
- Zoznámiť sa s účinkami sociálneho vylúčenia na cestu vzdelávania detí

- Dozvedieť sa o postavení Rómov na Slovensku v oblasti vzdelávania v minulosti a dnes.

Potrebné pomôcky:

PC, projektor, PowerPoint prezentácia

Opis implementácie:

Prednáška s prezentáciou

Na začiatku bloku je potrebné rozlíšiť medzi dvoma faktormi:

1. Sociálne znevýhodnenie negatívne ovplyvňuje cestu vzdelávania dieťaťa.
2. Objavili sa alebo sa objavujú prípady diskriminácie rómskych detí v slovenskom vzdelávacom systéme na základe ich etnickej príslušnosti.

Prvá časť: Dôsledky sociálneho znevýhodnenia na vzdelávanie

Prednáška s prezentáciou

Sprostredkovateľ sa pokúsi začleniť do svojej prednášky niektoré z problémov spomenutých v predchádzajúcom bloku (Mapa myšlienok).

Druhá časť: Rómovia v slovenskom vzdelávacom systéme v minulosti a dnes: prípady diskriminácie

Prednáška s prezentáciou

Sprostredkovateľ sa pokúsi začleniť do svojej prednášky niektoré z problémov spomenutých v predchádzajúcom bloku (Mapa myšlienok).

Blok 4

Komunikácia medzi školou a rodičmi

Výsledky:

- Účastníci opíšu konkrétnu problematickú situáciu, do ktorej sa dostávajú pri komunikácii so školou.
- Účastníci sa oboznámia so základnými prvkami ľudskej komunikácie.
- Účastníci sa dozvedia o technikách vedúcich k bezproblémovej komunikácii.

- Účastníci zdieľajú (medzi sebou a s facilitátorom) úspešné a osvedčené formy spolupráce medzi školou a rodičmi.

Potrebné pomôcky:

PC, projektor, PowerPoint prezentácia

Opis implementácie:

Prvá časť bloku pozostáva z práce v pároch, druhá časť je prednáška.

Prvá časť: Prehľad komunikačných situácií

Pracujte v pároch

Facilitátor požiada účastníkov, aby vytvorili dvojice.

Cieľom je opísať jednu alebo dve špecifické komunikačné situácie s partnerom, ktoré boli zaujímavé alebo ťažko zvládnuteľné. Dvojice budú mať najskôr čas podeliť sa o svoje príbehy a situácie, ale každú situáciu musia opísať veľmi stručne. Napr.: Rodič sa sťažuje na hodnotenie žiaka; Učiteľ kritizuje rodiča, pretože jeho dieťa nie je **vzorne** upravené atď.

Facilitátor potom vysvetlí, aký je účel zbierania takýchto príkladov komunikácie. Použijú sa na demonštráciu fungovania relačných signálov v komunikácii, vysvetlenie toho, ako ich spracúva náš mozog a aký vplyv majú na vzájomné porozumenie.

Nakoniec budú páry vyzvané, aby krátko zdieľali s celou skupinou jednu komunikačnú situáciu. V závislosti od počtu účastníkov to nemusia robiť všetci.

Druhá časť: Prednáška s prezentáciou: Komunikácia medzi rodičmi a školou

Tretia časť: Záverečná reflexia

Facilitátor rozdá účastníkom hárky papiera a požiada ich, aby každý z nich napísal jednu vec, ktorá by mohla zlepšiť komunikáciu medzi ním a učiteľom jeho detí. Nasleduje skupinová diskusia.

Druhý deň

Úloha rodičov vo vzdelávaní detí

Hlavné body z prvého dňa

Otvorené otázky: slovenský vzdelávací systém

Účastníci sa rozdelia do skupín. Každá skupina sa potom pokúsi nakresliť schému slovenského vzdelávacieho systému — rôzne stupne a úrovne s príslušným vekom detí.

V prípade potreby facilitátor osnovu doplní. Potom sa každý pokúsi zamyslieť nad dátumami zápisov alebo prijímacích skúšok, nad tým, kde sa o nich dajú nájsť informácie a ako sa na ne pripraviť.

Facilitátor pridá aj informácie o iných typoch vzdelávania: predškolskom a nadstavbovom vzdelávaní a aktivitách, ktoré prebiehajú na miestnej a regionálnej úrovni.

Blok 1

Rodičia ako partneri vo vzdelávaní: šesť princípov

Výsledky:

- Preskúmať podobnosti a rozdiely vo vzdelávaní detí a dospelých.
- Rozvinúť zručnosť v riešení bežných problémov predškolského vzdelávania.
- Pomôcť účastníkom zamyslieť sa nad nasledujúcimi otázkami:
 - Ako sa učíme?
 - Čo vám pomáhalo učiť sa?
 - Ako sa učia deti? V čom je vaše vzdelávanie podobné vzdelávaniu detí?

Potrebné pomôcky:

Hárak papiera, karta s otázkami / šesť princípov rodičovstva

Opis implementácie:

Prvá časť: Aktivita v pároch – vaše skúsenosti so vzdelávaním dospelých

Každý účastník sa obráti na svojho suseda a prediskutuje s ním svoju osobnú skúsenosť s vzdelávacím procesom.

Každý pár dostane kartu s kľúčovými otázkami:

- Čo ste sa učili doma?
- Kto vám pomáhal? Ako vám pomohol?
- Kde ste sa učili? Ako vyzeralo fyzické prostredie?
- Prečo ste sa učili?
- Vďaka čomu môžete hovoriť o úspešnej vzdelávacej skúsenosti?
- Bránilo vášmu úspechu niečo?
- Ako vás podporovali rodičia? Kto iný vás podporoval?

Účastníci môžu zdieľať svoje skúsenosti aj s celou skupinou. Facilitátor by sa potom mal účastníkov spýtať, ako ich tieto postrehy môžu usmerniť v rodičovstve.

Druhá časť:

Napište nasledujúce základné domnienky o vzdelávaní rodičov na hárok flipchartového papiera.

- ☐ Rodičia môžu riadiť vlastnú výučbu.
- ☐ Rodičia majú silné, individuálne štýly učenia.
- ☐ Rodičia potrebujú zdieľať svoje skúsenosti.
- ☐ Rodičia potrebujú informácie o rodičovstve.
- ☐ Rodičia potrebujú dosiahnuť rovnováhu medzi informáciami a podporou.
- ☐ Rodičia musia uplatňovať to, čo sa naučili.

Pracujte v malých skupinách a každej skupine priradte jedno z presvedčení. Požiadajte ich, aby diskutovali o nasledujúcich otázkach:

- Čo tieto zásady znamenajú?
- Súhlasíte s týmito zásadami?
- Pridali by ste ešte nejakú ďalšiu zásadu?

Potom by mala každá skupina stručne odprezentovať hlavné body vlastnej diskusie. Po prezentáciách facilitátor zdôrazní kľúčové body a podľa potreby doplní ďalšie informácie.

Tretia časť: Záverečná reflexia – spoločná diskusia

Facilitátor požiada rodičov, aby identifikovali svoje informačné potreby. Čo by sa chceli dozvedieť? Rodičia by mali pomenovať témy, ktoré ich zaujímajú, a potom vytvoriť program stretnutí, na ktorých sa budú svojimi potrebami zaoberať.

Facilitátor sa snaží vyvážiť témy tak, aby sa sústredili na dieťa i na rodičov.

Zdroj:

Landers, C., Hayes, K., David, J. (2005). *Budapest: Preparing Parent Facilitators A Training Guide International Step by Step Association.*

Blok 2

Básne a piesne

Výsledky:

- Naučiť sa používať pri učení piesne a riekanky.
- Prispieť k pedagogizácii životného prostredia v rómskych rodinách prostredníctvom práce s piesňami.

Potrebné pomôcky:

Hárok papiera

Opis implementácie:

Prvá časť:

Facilitátor požiada účastníkov, aby navrhli, ako môžu rodičia využiť piesne a riekanky na zlepšenie gramotnosti svojich detí v ranom detstve a zapíše ich odpovede.

Potom facilitátor prečíta účastníkom nasledujúci text:

"Poézia maľuje pred deťmi verbálne obrazy, rozpráva im príbehy a vyjadruje pocity, ktoré cítia. Poézia predstavuje jedinečné využitie jazyka. Rytmus poézie, a niekedy aj jej rýmy, poskytuje malým deťom predvídateľnosť, ktorá je dôležitá pre rozvoj ich pochopenia jazyka a gramotnosti. Poézia pomáha deťom rozvíjať sluchovú

diferenciáciu a poskytuje im príjemné posluchácke zážitky plné zvukov, opakovania a obrazov. Deti zvlášť milujú nezmyselné verše a nádherný zvuk slov, ktoré sa rýmu-
jú. "

Druhá časť:

Sprostredkovateľ rozdá a prejde text "Učenie prostredníctvom básní a piesní". Tento materiál môžete aj okopírovať a rozdať ho rodičom na niektorom zo stretnutí skupiny rodičov.

Učenie prostredníctvom básní a piesní

Počítanie:

- Rozlíšiť a spočítať medzery medzi slovami
- Počet slov
- Počet písmen

Porovnávanie:

Dve básne:

- Čo je podobné
- Čo je odlišné
- Porovnajte počet riadkov a počet slov
- Hľadajte slová, ktoré sa nachádzajú v oboch básňach
- Ktoré slová začínajú rovnakým zvukom

Rýmovanie slov:

- Zastavte, opýtajte sa dieťaťa, či vie doplniť chýbajúce slovo
- Pri čítaní ukazujte na slová, ktoré čítate
- Vymýšľajte nové slová
- Nájdite slovo, ktoré začína na písmeno ...

Tretia časť:

Účastníci si spomenú na 10 až 15 rómskych piesní alebo básní (ak to nie je možné, dajú sa použiť aj slovenské piesne alebo básne pre deti) vhodné pre malé deti, ktoré sa môžu zaradiť do materiálov.

Sprostredkovateľ predvedie na jednej z vybraných piesní alebo básní, ako sa dajú využiť vyššie uvedené didaktické stratégie.

Štvrtá časť:

Účastníci sa rozdelia do dvojíc a vyberú si jednu z vybraných básní alebo piesní. Potom páry zahrajú rozhovor medzi rodičom a dieťaťom, v ktorom využijú stratégie navrhnuté v tomto materiáli. Potom dvaja až traja dobrovoľníci predvedú svoje rozhovory celej skupine. Zvyšok skupiny musí identifikovať stratégie, ktoré počas rolovej hry použili. Snažte sa zdôrazniť hlavne možnosť klásť v piesňach a básňach otvorené otázky.

Piata časť:

Facilitátor prečíta alebo porozpráva účastníkom o výhodách rýmovania.

Rýmovanie

Schopnosť rozoznať alebo vytvoriť rým je veľmi dôležitá, pokiaľ sa chceme naučiť rozoznávať fonémy v slovách. Povzbudzujte rodičov, aby deťom čítali a recitovali básne a rýmy a spievali im piesne. Odporúčame začať od jednoduchších slov, riekaniek a foriem a postupne prechádzať k zložitejším. Je dobré vytlačiť pre rodičov jednu konkrétnu báseň, riekanku alebo pieseň (ak je to možné, vytlačte k nej na dokreslenie aj obrázky).

Najjednoduchší spôsob práce s týmito materiálmi je čítať ich nahlas a naučiť sa ich naspamäť. S jednotlivými riekankami, piesňami alebo básňami sa potom dá pracovať aj ďalej. Napríklad je možné ich opakovať pri nejakej repetitívnej činnosti, vysvetľovať príbeh, maľovať s nimi (využiť príbeh a maľovať alebo kresliť jednoduché tvary pri jeho opakovaní). Učiť deti rozoznávať rýmy je náročnejšia úloha. Deti predškolského veku môžete tiež požiadať, aby samy vymýšľali rýmy.

Nakoniec bude skupina diskutovať o možnostiach implementácie a prínosoch týchto metód učenia sa s deťmi.

Zdroje:

Landers, C., Hayes, K., David, J. (2005). Budapest: Preparing Parent Facilitators A Training Guide International Step by Step Association.

Varianty (kol): Říkáme si společně / Vakeras jekhetane. Metodika pro podporu předškolního vzdělávání. Příprava na čtení a psaní pro děti ze sociálně znevýhodněných rodin.

Blok 3

Rady pre rodičov, ako sa učiť s deťmi

Výsledky:

- Získať z textu informácie o tom, ako sa učiť s deťmi
- Naučiť sa čerpať dôležité informácie z textu a pokúsiť sa ich roztriediť na známe, nové a dôveryhodné informácie.

Potrebné pomôcky:

Kartičky s radami pre rodičov pre každého účastníka, Tabuľka - I.N.S.E.R.T. pracovný list pre každého účastníka, písacie potreby

Opis implementácie:

1. Facilitátor kladie otázky: "Ako sa učíte s deťmi? Čo funguje? Čo nefunguje? "
2. Vysvetlenie metódy I.N.S.E.R.T.

Facilitátor vysvetlí účastníkom, že dostanú text, ktorý budú musieť označiť pomocou metódy I.N.S.E.R.T.

Potom im vysvetlí metódu, a najmä to, že značky im pomôžu rýchlo sa zorientovať v texte a zapísať si dôležité informácie bez ohľadu na to, či sú to pre nich nové, alebo i známe informácie a či s nimi súhlasia, alebo nie.

✓ Označte fajkou tie pasáže, ktoré potvrdzujú to, čo si myslíte, alebo viete.

— Napíšte mínus, ak je informácia v rozpore s vašimi poznatkami. Túto značku môžete použiť aj na tie pasáže v texte, s ktorými ste v rozpore, alebo nesúhlasíte s použitou metódou alebo radou.

+ Napíšte plus, ak je nejaká informácia pre vás nová a užitočná.

? Napíšte otáznik, ak niečomu nerozumiete, ak sa chcete dozvedieť viac, alebo ak ste zmätení.

! Napíšte výkričník, ak ste počas čítania informácií zažili moment prekvapenia alebo náhleho uvedomenia (tzv. moment Aha!/Heuréka!).

Facilitátor vysvetlí účastníkom, že nemusia označovať všetky informácie v texte, ale stačí, ak použijú približne dve značky na odsek. Je však zásadné, aby text označili hneď pri prvom čítaní.

3. Facilitátor rozdá každému z účastníkov kartičky s radami pre rodičov a poučí ich, aby si ich pozorne prečítali a označili ich pomocou metódy I.N.S.E.R.T.

4. Keď všetci dočítajú, facilitátor dá pokyn, aby všetci napísali dôležité informácie, prislúchajúce ku každej zo značiek v tabuľke.

✓ (Vedel/-a som to)	✚ (Toto je pre mňa nové)	— (Toto je v protiklade s mojimi vedomosťami)	? (Rád/Rada by som sa dozvedel/-a viac)	! (Výkričník označuje moment Aha!/Heuréka! Okamih náhleho uvedomenia)

5. Účastníci spolu zdieľajú obsah svojich tabuliek. Potom s facilitátorom diskutujú o vhodných metódach podpory detského učenia.

Blok 4

Typy učenia

Výsledky:

- Preskúmať podobnosti a rozdiely medzi učením detí a dospelých
- Zlepšiť schopnosť rómskych rodičov učiť sa so svojimi deťmi prostredníctvom objavenia ich učebných typov a učebných typov ich detí.

Potrebné pomôcky:

Pracovný list "Ako rozoznať rôzne učebné typy - diagnostika testom"

Tabuľky: Ako rozpoznať jednotlivé učebné typy a Ako pracovať s učebnými typmi,

PC, projektor

Opis implementácie:

1. Facilitátor sa spýta:
 - Ako sa učia vaše deti? Ako sa správajú pri učení? Sú pokojné, alebo sa radi pohybujú?
 - Kedy ste sa niečo naučili (napríklad: jazdy v autoškole, kurzy, univerzita atď.)?
 - Čo máte pri učení radi? Čo vám pomáha niečo sa naučiť?

Facilitátor vysvetlí účastníkom, že náš spôsob učenia sa líši v závislosti od toho, aký učebný typ sme. Potom diagnostikuje skupinu, pričom sa účastníci postavia na miesto na čiare podľa toho, nakoľko súhlasia s danými charakteristikami. Môžu byť:

Úplne súhlasiť - čiastočne súhlasiť - skôr nesúhlasiť - úplne nesúhlasiť

Na základe odpovedí potom facilitátor rozdelí skupinu na tri učebné typy: **vizuálny, sluchový a kinestetický**. Tri skupiny potom môžu hovoriť o tom, prečo si myslia, že reagovali na test tak, ako reagovali, čo im pomáha učiť sa atď.

Facilitátor potom prednesie prednášku o rôznych typoch učenia a rôznych spôsoboch vnímania, ktoré preferujú rôzne typy ľudí. Ukáže účastníkom tabuľku: "**Ako rozoznať jednotlivé učebné typy**".

Potom sa účastníkov spýta:

- Ako sa dajú rozoznať jednotlivé učebné typy?
- Aký je štýl učenia vašich detí? Všimli ste si ho?
- Ako sa treba učiť s dieťaťom konkrétneho učebného typu?

Facilitátor potom odporučí, ako sa učiť s deťmi špecifického učebného typu a prednesie prednášku.

Blok ukončí skupinová diskusia.

Záverečná reflexia:

Hlavný odkaz 2. dňa.

Hlavný odkaz celého školenia.

Facilitátor vyzve všetkých účastníkov, aby sa podelili s ostatnými o najdôležitejšie informácie, ktoré si odnášajú zo školenia. Uistí účastníkov, že môžu hovoriť aj o momentoch, kedy sa cítili neprijemne, alebo kedy prípadne nesúhlasili s preberaným obsahom.